

I

BEMÆRKNINGER TIL STYKKET:

»Om Lesteira, Silenium og Pegesimallus, tre
af Prof. Dr. H. Krøyer opstillede Slægter af Snyltekrebs.
Af Prof. Dr. J. Steenstrup«

VED

HENRIK KRØYER

II

HERPYLLOBIUS OG SILENIUM

VED

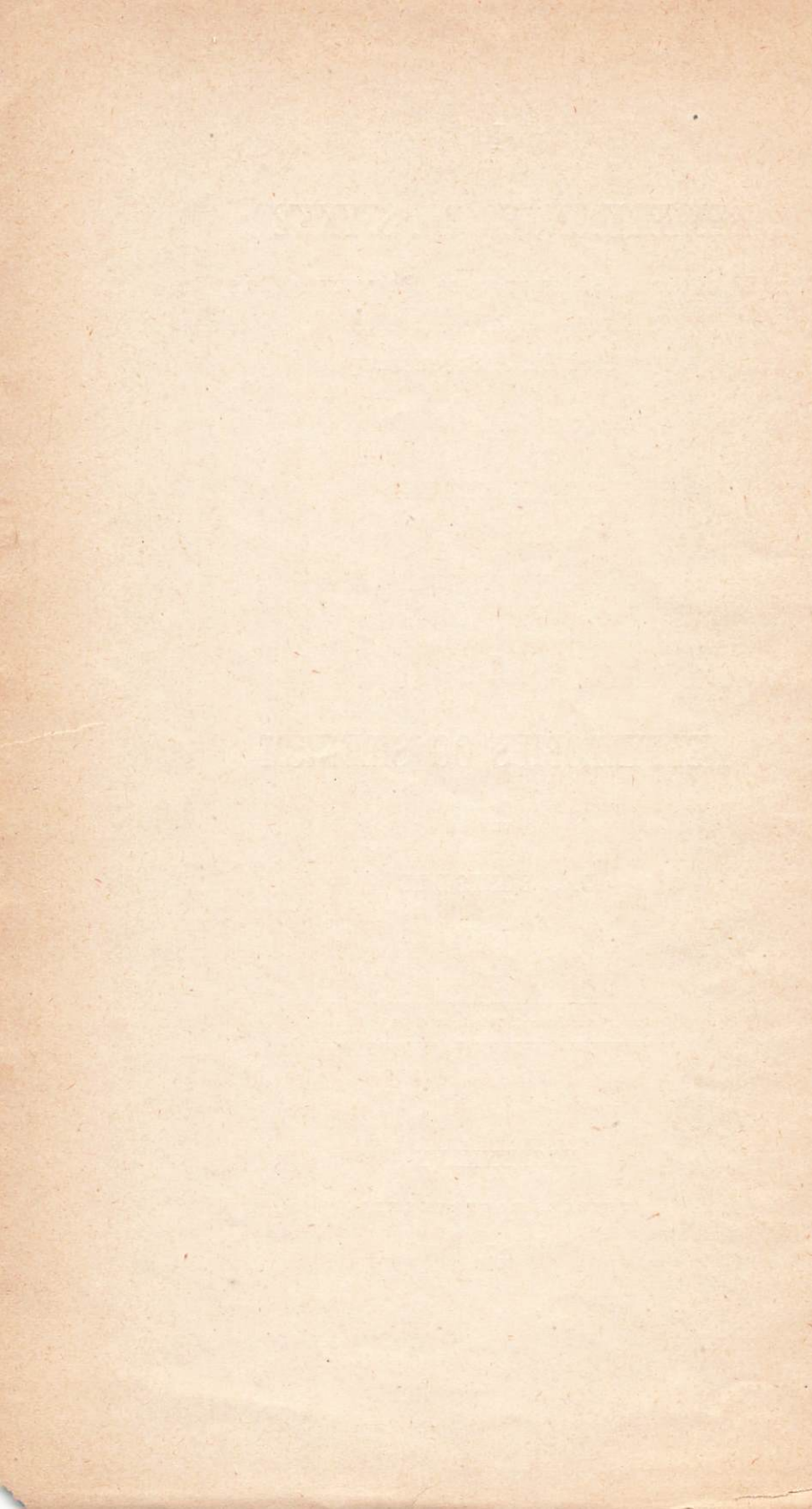
J. C. SCHIØDTE

Af „Naturhistorisk Tidsskrift“ 3. R. 6. B.

KJØBENHAVN

THIELES BOGTRYKKERI

1870

BEMÆRKNINGER TIL STYKKET:

»Om Lesteira, Silenium og Pegesimallus, tre af Prof. Dr. H. Krøyer opstillede Slægter af Snyltekrebs. Af Prof. Dr. J. Steenstrup.« Med en Kobbertavle. [Oversigt over det Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbejder i Aaret 1869. Af Selskabets Secretær J. Japetus Sm. Steenstrup, Professor ord. ved Københavns Universitet, Etatsraad. Nr. 3, d. 30. Dec. 1869. S. 179-202]

VED

HENRIK KRØYER

Stykket er rettet mod nogle Punkter i et Skrift, som udkom for sex til syv Aar siden. Jeg er i dette Tidsrum bleven meget affældig — noget døv, næsten blind og ude af Stand til at skrive. Dernæst er jeg bleven afskediget fra det naturhistoriske Museum, og saaledes afskaaren fra at benytte det Materiale, hvortil mit tidligere Arbejde støttede sig. Skjøndt jeg saaledes hverken kan foretage nye Undersøgelser eller gaae ind i det Enkelte, kan jeg dog ikke afholde mig fra nogle Bemærkninger i Anledning af dette Angreb.

Den nemmeste Maade at nedsætte paa, nemlig ved at trække Vexler paa Fremtiden, forsmaaer Secretairen ikke. »Senere«, siger han, »vil der frembyde sig Leilighed nok til at belyse og imødegaae ogsaa andre Punkter i Prof. Krøyers Skrift.« Den Ruin, jeg her trues med, vil dog ikke foruro-lige mig i Graven.

Secretairen tager ikke strax fat paa de ovennævnte Snyltekrebs, men indleder sit Arbejde med en Lovtale over

Firmaet Steenstrup-Lütken. Han fremtrækker igjen den, som jeg meente, skrinlagte Theori om Snyltekrebsenes Systematik efter deres Æggesække eller Æggetraade, dog uden at anføre noget Nyt til dens Bekræftelse. Thi naar han paastaaer, at denne Forskjel i Rugeposernes Form »maatte naturligvis være et bestemt Udtryk for en indre Forskjellighed i Forplantningsredskabernes Bygning og Uddannelse,« saa er dette, som saa meget Andet, han anfører, blotte Assertioner uden noget Beviis. Man maatte nemlig her med Rette vente og forlange anatomiske Undersøgelser og Afbildninger af den indre Bygning hos de forskjellige Former. Dog, herom synes Secretairen ingen Anelse at have. Og nu Hannerne, som hverken have Æggetraade eller Æggesække? Dem lader han skjøtte sig selv. Imidlertid er han meget tilfreds med hvad der er præsteret. »Det er min personlige Overbevisning,« siger han, »at der ved Gjennemførelsen af denne Ordning er gjort et stort og sikkert Skridt til en naturlig Sammenstilling af Snyltekrebsene.«

Jeg kommer nu til den første Slægt, Lesteira. Cuvier havde udskudt af Slægten Chondracanthus en Art, hvilken han opstillede som en ny Slægt under Navnet Sphyrion. En nordisk Snyltekrebs, af hvilken jeg kun har seet Exemplarer fra Island¹⁾, viste vel Lighed med Sphyrion, men skilte sig dog saa stærkt fra denne, at jeg ikke kunde forene dem generisk, og derfor af den nordiske opstillede en ny Slægt. Secretairen har allerede i sin Afhandling om Snyltekrebsene (1861) paastaaet, at Slægten Lesteira burde gaae ud og forenes med Sphyrion. Men da jeg for min Deel i mit seneste Arbeide over Lernærerne ikke vilde gaae ind paa denne Forening, bringer han nu atter disse

¹⁾ I Anledning af at Secretairen troer at rette mig ved at angive Gatfinnen som Snyltedyrets Findested, maa jeg igjen berigtige ham: Dyret forekommer paa flere af Fiskens Finner. Hr. Hallgrimsson samlede vel for Museet, men han sendte ogsaa Samlinger til Hr. Fabrikeier Chr. Drewsen, som har havt den Godhed at tilbyde mig endeel paa denne Maade erhvervede Sødyr, hvoriblandt Lesteira.

Former frem, dog uden at anføre noget factisk Nyt, med mindre man som saadant vilde betragte den Copi, han giver efter Milne Edwards. Han triumferer over den Lighed, han mener at finde mellem denne og Lesteira, men jeg kan ikke opgive den Mening, at saadanne Smaadyr ikke kunne sikkert bestemmes uden ved Undersøgelse i Naturen af begge, og at Sagen saaledes endnu staaer paa samme Punkt som før. Heller ikke er Ligheden af de afbildede Dyr saa stor, at jo ret betydelige Forskjelligheder kunne eftervises. Først er Formen af deres Hoved eller Forende temmelig afvigende: de stemme egentlig kun i Brede; heller ikke synes Munddelene, saavidt skjønnes kan, ganske overensstemmende. Endelig ere de paa Bagkroppen anbragte Legemer meget forskellige: hos Lesteira meer eller mindre langstrakt-blæredannede; hos Sphyrion traaddannede og, i det Mindste tildeels, kløftede i Enden. Min Mening rokkes altsaa aldeles ikke ved den Figur, Secretairen har ladet copiere til min Oplysning; og naar han, »Professor ord. zoologiæ ved Københavns Universitet«, hellere end at antage Slægtforskjellighed, vil henføre de omhandlede Dyr til samme Art, saa synes han mig ligesaa meget at savne Begreb om Art som om Slægt blandt de lavere Dyr. Men selv om man vilde antage som tilstrækkelig beviist, at disse Dyr hørte til samme Slægt, saa kunde man med Føie beholde Navnet Lesteira, efterdi Sphyrion da som grundet paa en urigtig Charakter (Børster paa Siderne af Bagkroppen) ingen Prioritet vilde have. Secretairens videre Raisonnement forekommer mig ligesaa intetsigende som vidtløftigt, og jeg finder det ikke fornødent at gaae ind derpaa.

Nu skal jeg betragte hans Indvendinger mod Silenium Polynoës, under hvilket Navn dette Dyr i mange Aar har været opstillet i det kgl. Museum, hvad min Modstander ikke kunde være uvidende om. Jeg følte mig derfor i visse Maader overrasket, da han 1861 beskrev det samme Dyr under Navnet *Herpyllobius arcticus*. Men da hans Fremstilling indeholdt, hvad jeg ansaae og anseer for meget betydelige Urigtigheder, meente jeg at være opfordret til at

beholde det af mig for lang Tid siden givne Navn, og tilføiede en ny Beskrivelse. Secretairen har heller ikke her bragt noget Nyt til Sagens Oplysning. Hans Raisonement er forvirret og yderlig bredt, tildeels hængende ved fuldkomne Ubetydeligheder, opfyldt med Urigtigheder og løse Paastande, hvorimod han aldeles glemmer Hovedsagen, nemlig at anføre Beviis for, at den uformelige Klump, der af ham fremstilles som Dyrets Hoved eller Forkrop, virkelig er hvad den udgives for. Vi forlange her med Billighed en Undersøgelse, som oplyser Organisationen af denne Deel. Men derpaa indlader Secretairen sig aldeles ikke, og hans Herpyllobius mangler altsaa endnu, efter mine Undersøgelser, al Begrundelse, hvorimod jeg maa vedblive at holde Silenium for en god Slægt¹⁾.

Jeg kommer nu til den tredie Slægt, Pegesimallus, der ikke, saaledes som de to foregaaende, er tidligere omtalt af Secretairen. Jeg udtrykte bestemt, at jeg ansaa dens Plads blandt Snyltekrebsene som meget tvivlsom, og kun foreløbig optog den der. Jeg fremhævede endyidere stærkt min ufuldkomne Kundskab om dette Dyr, og nævnede, at jeg kun havde et eneste Exemplar for mig. Men for at opbevare denne Form gav jeg en, som jeg haaber, nøiagtig

1) Jeg har kaldt den Orm, hvorpaa Silenium lever, dens Fosterdyr, analogt med »Fosterfader«, »Fostermoder« osv. Secretairen irettesætter mig derfor i en Anmærkning, der er saa kort og tillige saa karakteristisk, at jeg skal anføre den: »Prof. Krøyers »Fosterdyr« er hvad vi ellers i Læren om Snyltelivet kalde »Værten.« — Ved »Læren om Snyltelivet« maa vel hans oftere omtalte Afhandling forstaaes, og i saa Tilfælde maae vi høilig undre os over hans Dristighed, at fremsætte denne Afhandling, der kun giver et ringe og meget overfladisk Bidrag til Kundskab om Snyltekrebsene, som en »Lære om Snyltelivet.« Hvad Udtrykket »Vært« angaaer, da er hans Hang til at danne upassende og smagløse Benævnelser, f. Ex. Ammer, Gammelammer, Kjøkkenmøddinger, Tamkatte og mangfoldige andre, bekjendt nok. Jakob Skomager er Vært for Jeppe paa Bjerget, men Jeppe er ikke derfor Snylter paa Jakob Skomager, hvorimod hellere det Modsatte kan siges at finde Sted.

Beskrivelse og Afbildning af den, og tilføiede en Deel Analyser. Saaledes frembød jeg den til heldigere Stillede nærmere Bestemmelse, og jeg troer ikke med Rette at kunne beskyldes for at have »øvet Vold mod Naturen.«¹⁾ Naar min Modstander siger, at Slægten er begrundet paa et vilkaarlig grebet Materiale, saa benytter han det danske Sprog paa en uforsvarlig Maade, idet jeg aldrig har seet mere end det ene Exemplar. Han henfører det til Akalepherne, men støtter sig derved kun til en Sammenligning mellem Figurer, og vil saaledes ogsaa her afgjøre zoologiske Spørgsmaal paa en reent udvortes Maade. Hvad jeg imidlertid maa fastholde, er, at selv om Dyret erkjendes for en Akaleph, saa følger ikke deraf, at Slægten Pegesimallus maa gaae ind; først maa han paavise, at der eksisterer en tidligere opstillet Slægt, hvorunder den hører. Secretairen synes mig iøvrigt med Foie at have kunnet slutte denne Artikel saaledes:

»At anvise adskillige af de laveste Smaadyr en sikker Plads i Systemet, kan undertiden være meget vanskeligt, især naar man kun har et eneste, gennem en lang Aarrække i Spiritus opbevaret Exemplar for sig. Ogsaa jeg har her (som sædvanlig) havt Uheld, idet jeg, der dog havde flere friske Exemplarer til Undersøgelse, først betragtede som en Annulat Philichthys Xiphia²⁾, hvilken senere i Dr. Bergsøes smukke Monographi — ikke ved Hjælp af Andres Afbildninger og Forespørgsel hos udenlandske Specialkyndige, men ved selvstændig Iagttagelse — med den

¹⁾ Steenstrup, S. 180. — Naar jeg paa anførte Sted sigtes for Voldtægt paa Naturen og Literaturen, saa beskylder han mig senere hen (S. 183, Anm.) for at gjøre »Kneb.« Jeg troer trygt at kunne overlade til dem, som kjende baade Steenstrup og mig, at afgjøre, paa hvem af os det Motto bedst anvendes, som man i sin Tid tillagde den berømte Brygger og Helt, Oliver Cromwell:

Con arte e con inganno
 Si passa la meta del anno;
 Con inganno e con arte
 Si passa l'altra parte.

²⁾ Overs. ov. d. K. D. Vidensk. Selsk. Forh. 1861, S. 301.

fuldkomneste Evidents er efterviist at være en Snyltekrebs, henhørende til Copepoderne. Non ignarus mali &c.«

Dog, dette synes Secretairen ganske at have glemt, ligesom mange andre Sager, som det vil falde mig for vidtløftigt her at opfriske i hans Erindring.

Resultatet af min Overveielse bliver altsaa, at ingen af de tre omhandlede Slægter for Tiden bør gaae ind. Jeg slutter med at ønske Secretairen den fornødne Sindsro til hans store bebudede Arbejder.

HERPYLLOBIUS OG SILENIUM

VED

J. C. SCHIØDTE

Foranstaaende Indlæg beskæftigede Krøyer i de sidste Dage af hans Liv. Han tog det Løfte af mig at eftergaae hans Analyse af Silenium og bekendtgjøre Resultatet her i Tidsskriftet i Følge med hans Artikel.

Herpyllobius arcticus beskrives af Steenstrup og Lütken i deres Afhandling: »Bidrag til Kundskab om det aabne Havs Snyltekrebs og Lernæer« (Vidensk. Selsk. Skr. 5. R. Naturv. og math. Afd. 5. B. 1861. S. 426-27) saaledes:

»Denne mærkelige Lernæ sidder paa Rygsiden af Annelider, sædvanligen nær ved Roden af en Fod, og bestaaer af to meget forskellige Hovedpartier, der staae i Forbindelse med hinanden ved en yderst tynd Stilk, omkring hvilken Annelidens Hud slutter sig saa fast og tæt, at det er vanskeligt at skjelne mellem Gjæstens og Værtens Dele. Den udenfor Annelidens Ryghud liggende Hoveddel, som man uden en nøiagtigere Undersøgelse let kunde antage for at være det hele Dyr, opnaaer i det høieste en Størrelse af 2^{mm} (foruden Æggesækkene); den er snart næsten kuglerund, snart lidt oval eller noget sammentrykt (især hos yngre Individuer), undertiden endog pæreformet. De to Æggesække, der som Afbildningerne vise, ere af meget forskjellig Form og Størrelse¹⁾, udgaae fra to Forhøininger, som ved Grunden

¹⁾ Tegnerens Figurer vise, at Meningen ikke er, at Æggesækkene ere indbyrdes forskjellige.

ere omgivne af en fastere Ring, og mellem hvilke man endnu seer et lille fremragende Punkt (maaskee Gattet?) Denne ydre Hoveddel, hvis Hud hos nogle er aldeles glat, hos andre mere eller mindre rynket paa langs — maaskee tildels som Følge af Spiritussens Indvirkning —, staaer nu ved en tynd Hals i Forbindelse med en anden næsten ligesaa stor Hoveddel, som ligger indenfor Annelidens Hud, og som i Formen synes væsentligen at rette sig efter den Plads, som de nærmeste Omgivelser indrømme den; i det Hele kan den betegnes som et stærkt opsvulmet, fortil og paa Siderne fliget Legeme af en temmelig blød Beskaffenhed, i hvis forreste Flade en simpel Mundaabning findes. Det nærmere ville vore to Figurer vise. Med Hensyn til »Halsen« skulle vi bemærke, at denne i Reglen er meget kort, men at den paa enkelte Exemplarer er noget længere og da altid har en mere læderagtig, halvhaard Hud.«

Figurerne (t. 15. f. 40 a-δ), til hvilke der henvises for det Nærmere, gjentage kun, hvad der allerede med flere Gjentakelser var angivet i den foran aftrykte Beskrivelse, der saaledes synes nærmest at være grundet paa Tegningerne. Text og Figurer fremstille altsaa denne Lernæ som bestaaende af to omtrent ligestore Halvdele, forbundne med en kort og yderst tynd Stilk: den bageste Halvdeel, som sees udenfor Anneliden, er rund og bærer to Æggesække; den forreste Halvdeel, der ligger indenfor Annelidens Hud, er blødere, af uregelmæssig, fliget Form, og har i sin forreste Flade en »simpel Mundaabning.«

Et Par Aar senere fremstillede Krøyer, under Navnet *Silenium Polynoës*, det samme Dyr¹⁾ i sin Afhandling: »Bidrag til Kundskab om Snyltekrebsene« (Naturh. Tidsskr. 3. R. 2. B. 1864. S. 403-406, t. 18. f. 6 a-g). Hvad St.-Ltk. holde for Lernæens forreste Hoveddeel, anseer han for et løsrevet Stykke af Anneliden. For ham bestaaer altsaa Dyret alene af den Deel, St.-Ltk. kalde dets bageste Hoveddeel. Derimod ender »Stilken« efter ham i en meget stor, trompetdannet Chitinknap, hvormed Lernæen er fæstet i

¹⁾ At det er det samme Dyr, ere Steenstrup og Krøyer enige om.

Anneliden. Han meddeler derhos flere nærmere Iagttagelser om Dyrets Bygning, især om Knappen og Huden. Hvor St.-Ltk. see »et lille fremragende Punkt (maaskee Gattet?)« finder han fire Hudkorn, der synes ham forsynede med en Aabning, og som han formoder at være Kjønsaabninger; han har nemlig hos flere yngre Hunner, hvis Æggesække endnu ikke vare fremtraadte, opdaget Hanner, som han beskriver og afbilder, og som vare fæstede i eller tæt ved de nævnte Hudkorn.

Paa Grund af den capitale Miskjendelse af Dyrets Bygning, Krøyer saaledes mener at have fundet i St.-Ltk.'s Fremstilling, anseer han sig berettiget til at opretholde det Navn, hvormed det i en lang Række af Aar havde været opstillet i Museet, saa meget mere, som han forlængst under samme Navn havde indsendt Beskrivelse og Afbildning af denne Lernæ til det franske Reiseværk, hvoraf han var zoologisk Medarbejder. At i det Mindste denne sidste Omstændighed har været St.-Ltk. bekendt, sees af en Anmærkning, som i deres ovenfor nævnte Afhandling har faaet Plads umiddelbart under deres Diagnose for *Herpyllobius*:

»Vi skulle historisk her bemærke, at nærværende Art, som En af os allerede i 1838 havde iagttaget paa en Polynoë, er den i Prof. Krøyers Afhandling: Grønlands Amphipoder p. 93 under no. 58 efter denne Iagttagelse antydede nye Slægtform, og at Hr. Prof. Krøyer senere har beskrevet og afbildet den til det store franske Reiseværk (*Voyage en Scandinavie, en Laponie etc., publié par Gaimard*) under Navnet *Silenium Polynoës*, hvilket vi saameget mindre ville undlade at gjøre opmærksom paa, da det jo kunde være muligt, at det nævnte Værk fortsattes og saaledes de forlængst med hint Navn til Paris sendte Figurer publiceredes. Den velvillige mundtlige Meddelelse, vi skyldte sidstnævnte Oplysning, erholdt vi desværre først længe efter at Navnet *Herpyllobius* var trykt, da det ellers havde været os kjært at have kunnet beholde den Krøyerske Benævnelse.«

Efter sex Aars Taushed er Steenstrup kommen tilbage til denne Sag. I sin Artikel i Vidensk. Selsk. Forh. f. 1869 hævder han, at Navnet Silenium bør vige for Herpyllobius. Thi, istedenfor at sidstnævnte Slægtsbegreb skulde, som Krøyer antager, være grundet paa en Lernæ plus et Brudstykke af en Annelide, er det tværtimod Krøyer, der har opstillet Silenium paa den løsrevne Bagkrop af en Lernæ. Steenstrup forekaster ham desaarsag Mangel paa omhyggelig og grundig Undersøgelse, stor Overfladiskhed og keitet Præparation. »Anvender man en saadan, da har man unægtelig let ved at gjøre baade Dyr og Videnskab, som man helst vil have dem.«

Hvad Steenstrup iøvrigt her lægger til af positive Angivelser om Herpyllobiens Bygning bestaaer i den Meddelelse, at dens Forkrop er endnu mere ubestendig i Form, end han tidligere havde beskrevet den. Hos et Individ, som sad fortil paa Ormen, bøiede den sig som en huul Haand om Siden af Ormens Krængemund. Naar Forkroppen derimod holder sig mere mod Ormens Rygflade og strækker sig mere bagud, bliver den mere langstrakt, mere eller mindre tungedannet (Overs. S. 194, t. 2, f. 40 ε). Forkroppen kan altsaa snart være et stærkt opsvulmet, fortil og paa Siderne fliget Legeme af en temmelig blød Beskaffenhed (efter Vid. Selsk. Skr. 1861), snart som en huul Haand, snart tungedannet (efter Overs. 1869).

Sit endelige Resultat med Hensyn til Krøyers Silenium sammenfatter Steenstrup tilsidst saaledes (Overs. 1869, S. 201):

»Den anden af de nævnte Slægter, Silenium, er naturligvis, hvad ogsaa Prof. Krøyer erkjendte, Synonym til den af Dr. Lütken og mig beskrevne Herpyllobius, men istedenfor at denne sidste skulde være en Phantasiedannelse, som Prof. Krøyer behagede at kalde den, er den netop som vi beskrev den et normalt Dyr, og hans Silenium er kun grundet paa Brøkdeler af Dyr, der ved en keitet Præparation have mistet hele Forparten. Herpyllobius maa følgelig som det paa eengang ældre

og rigtigere bestaae, og den unaturlige Slægt Silenium forsvinde.»

Hvilken Dom ogsaa senere, til Bedste for Udlandet, er besorget oversat i det franske Sprog (Overs. 1869, Nr. 4).

Min egen Undersøgelse af Krøyers Silenium har viist mig, at alle disse Former af »Forkrop« kunne forekomme hos den, ganske af samme Udseende, som Steenstrup angiver dem. Men i alle disse Tilfælde overtydede den nærmere Prøvelse mig om, at »Forkroppen« ikke var nogen Forkrop. Det anseelige Hefteredskab, som Krøyer har beskrevet og afbildet, var det mig saare let at faae fat paa, og det stemmede i Et og Alt med hans Fremstilling; men det var mig aldrig muligt at opdage mindste Spor til at det fortsatte sig inde i Ormens Legeme ud over den Grændse, som Krøyer har angivet. Har Silenien altsaa alligevel, hvad Steenstrup jo paa det Bestemtteste paastaar, en virkelig Forkrop, eller bestaar denne Snyltekrebs altsaa, som han fastholder, af to, ved en tynd Stilk sammenhængende Partier, og ikke, som Krøyer angiver, af en rund Krop med et stort, trompetdannet Hefteredskab, saa bliver det mig uforklarligt, at hverken Krøyer eller jeg have været istand til at finde Forparten. Vilde jeg antage, at den havde været tilstede, men tilfældigt var bleven afbrudt paa de mange Exemplarer, jeg har undersøgt, saa maatte Stilkens Ende dog vel bære Spor af at være en Brudflade. Thi det vilde være saare besynderligt, om Forkroppen altid indtil de allermindste Enkeltheder skulde være bleven løsrevet paa en og samme Maade, og det paa en Maade, der gjorde det umuligt at skjelne Brudfladen fra en organisk afsluttet Flade. Naar Opmærksomheden i slige Tilfælde først er vakt, er det neppe tænkeligt, at en øvet Undersøger skulde kunne forvexle disse to Ting; en lille, om end aldrig saa lille en Lap af Forkroppens Organer maatte jo dog vel en enkelt Gang være bleven hængende ved den tynde Stilk; Stilkens Rande kunde dog ikke antages altid at faae en og samme Form efter voldsomme Brud;

Afrivningen maatte, kort sagt, dog have efterladt et eller andet kjendeligt Spor. Og det var her saa meget nødvendiggere at anvende den yderste Omhyggelighed, som man maa tilstaae, at Krøyers Silenium virkelig er en saa gaadefuld Skabning, at den ikke tilbyder noget synderligt Grundlag for zoologiske Slutninger om hvad man kan vente at finde eller ikke vente at finde hos den; som det da overhovedet gjælder om Snyltekrebsene, at deres zoologiske Behandling i det Hele endnu befinder sig paa den foreløbige Registrations Standpunkt. Men, som jeg allerede har sagt: trods al Hensyntagen og al Opmærksomhed og alle Prøvemidler vedblev Sileniens Stilk at ende sig i et virkeligt, organisk afsluttet Hefteredskab.

Saa ofte jeg altsaa har søgt at danne mig en Mening om Sagen ved Hjælp af Undersøgelse, saa ofte har jeg mødt Krøyers Hefteredskab, men ikke Steenstrups »Forkrop.« En »Forkrop« mødte jeg kun, naar jeg undlod Undersøgelsen og lod mig nøie med en løselig Beskuelse. Jeg vil nu betragte de af Steenstrup angivne Hovedformer hver for sig, først den »opsvulmede« »Forkrop«, og derpaa den »tunge-dannede.«

1. Den opsvulmede, fortil og paa Siderne fligede »Forkrop.« — Naar man begynder udenfra at undersøge det Parti af Ormen, hvortil Silenien er heftet, bemærker man snart, at det store Hefteredskab ved sin Indleiring og Væxt i Ormens Kropvæg har fremkaldt en Hemning i Udviklingen af Ormens tilstødende Væv. De nærmeste Dele omkring Stilken rage noget frem over Ormens øvrige Hud; de have antaget større Fasthed og Sammenhæng end denne, og blive derfor, naar man udpræparerer Silenien, hængende ved Hefteredskabet som en større eller mindre uformelig Klump, nøiagtig af samme Udseende som Steenstrups Herpyllobius-»Forkrop« af 1861. Det forholder sig altsaa med Silenien som med mange andre Snyltekrebs, at der jevnlig kan kræves nogen Umage og Omhu for at skille Hefteredskabet heelt ud af de Dele, hvori det er begravet. Et med orga-

niske Dannelser fortroligt Øie vil imidlertid i slige Tilfælde ikke lettelig komme til at sammenblande Snyltedyrets Krop med de Portioner Hud eller Gjælle osv. af Fiske eller Orme, som endnu kunne hænge ved den. Spørgsmaalet afgjøres i alt Fald let ved Undersøgelse af de paagældende Væv; thi Forskjellen mellem en Organisme med selvstændigt Livscentrum og et tilfældigt begrændset excentrisk Brudstykke af en anden Organisme, især naar denne (som ved Silenien er Tilfældet) tilhører en anden Dyreklasse end den første, er naturligviis saa gjennemgribende, at den maa frembyde sig ved hvert Skridt i Analysen. Allerede ved svagere Forstørrelse vil man finde, at fornævnte, Sileniens Hefteredskab omsluttende »Forkrop« savner selvstændig Begrændsning indefter mod Ormens Krop. Det falder paa samme Tid i Øinene, at denne »Forkrop« iriserer stærkt, altsaa i sin Overflades Textur forholder sig som Ormen, hvorimod Sileniens »Bagkrop« ikke iriserer; og skjøndt nu Interferentsfarver kunne forekomme hos Krebsdyr, saa ere de dog ikke for dem, men vel for Børsteorme et saa karakteristisk Træk, at deres Tilstedeværelse her i alt Fald giver et advarende Vink, som opfordrer til nærmere Prøvelse. Anstilles nu denne Prøvelse af Nogen, der har de fornødne Forkundskaber i Annelidernes Anatomi og Histologi, saa bliver det ogsaa umuligt for ham at tage Feil af denne »Forkrops« sande Natur, eftersom den viser Chætopodtypens samtlige Kriterier: under en meget tynd og gjennemsigtig Cuticula Længde- og Kredslag af glatte Muskeltraade osv. Hvad det er, som gjør »Forkroppen« »fliget«, opdages nu ogsaa. Disse uregelmæssige, meer eller mindre spidse Fremspring hidrøre fra Ormens Chitinbørster, der ved Hemning i Væxt og Mangel paa Plads til at spire ud ere blevne inde-spærrede og tilbageholdte i deres udvidede Dannelses-Sække som forkortede og forvredne Vanskabninger. Til Ujevnheden i »Forkroppens« Omrids kan det stundom ogsaa bidrage, at den gemmer flere eller færre Knapper af tidligere affaldne Silenier. Man træffer Knapper af yngre og ældre Individuer. I et Tilfælde, hvor Knappen paa den endnu tilstedeværende

Silenie havde 0,277^{mm} i Tværmaal og ganske viste den af Krøyer beskrevne Form med takket Rand og stor, rund Aabning, fandtes i dens Omegn tre andre Knapper begravede i Ormens Krop: en paa 0,166, en paa 0,088 og en paa 0,055^{mm} i Tværmaal; den næst mindste af disse Knapper var næsten heel i Randen, og dens Aabning var kun en snever, buet Tværspalte, hvorimod den mindste Knap, med aldeles heel Rand, endog ganske savnede Aabning. Udbreder man »Forkroppen« med Inderfladen opefter, efter at man først udenfra har gjennemskaaret Knappens Hals, kan man uden mindste Modstand, ved Hjælp af en fin Pensel, løfte Knappen ud af det Hul, Halsen har indtaget, og bemærker da, at Ormens Cuticula har dannet en smal Vold omkring Hullet.

2. Den mere eller mindre tungedannede eller som en huul Haand formede »Forkrop.« — Af Hefteknappens Munding hænger jevnlig en Lap frem, snart større, snart mindre, og af en saadan Form, som Rumforholdene i Ormens nærliggende Dele tilstede den at antage. Efter nærmere Undersøgelse maatte jeg ansee den som en coaguleret Udtømmelse af Sileniens Krophule, uden Tvivl forårsaget ved Sammentrækning i det Øieblik, da Dyret blev lagt i Spiritus.

Ved Krøyers Silenium kan der altsaa, efter min Undersøgelse, hænge visse Dele, som vel ved nærmere Prøvelse vise sig fremmede for dens Organisme, men som derimod uden saadan nærmere Prøvelse kunne give Anledning til et Udseende, der fuldkommen gjengiver Billedet af Steenstrups Herpyllobius.

Det kunde imidlertid tænkes, at Steenstrup og Krøyer have opfattet Silenien lige rigtigt, idet der nemlig mellem de undersøgte Exemplarer har været en Forskjel tilstede, f. Ex. paa Grund af forskjellig Udviklingsgrad, som da paa en saare naturlig Maade har maattet føre til afvigende Domme om Dyrets Bygning i det Hele.

Fremdeles kunde det tænkes, at Steenstrups Herpyllobius og Krøyers Silenium vare to ganske forskellige Dyre-

former. Krøyer og Steenstrup kunde da ligeledes hver for sig have seet lige rigtigt, og det kunde da ikke med Føie bebreides Nogen af dem, at de i deres Dom om hinandens Arbeide havde ladet sig vildlede af den saa ganske overordentlige Synderlighed, at Herpyllobien netop i sin udvortes Skikkelse synes en Realisation af Silenien plus visse fremmede Dele, som jevnlig ledsage den, medens Silenien paa den anden Side netop tager sig ud som den bageste Halvdeel af Herpyllobien.

Jeg kunde derfor ikke ansee min Undersøgelse for færdig, før jeg havde prøvet, hvorvidt disse Hypoteser vare grundede, skjøndt de vistnok i mine Øine maatte synes at have meget ringe Sandsynlighed for sig. Men for at dømme derom, blev det nødvendigt at sammenholde Krøyers og Steenstrups Exemplarer, henholdsvis af Silenien og Herpyllobien. Jeg antog, at en dybere gaaende Undersøgelse, som vilde kræve Dissection af Herpyllobiens »Forkrop«, maaskee ikke var absolut fornøden for mig, efterat jeg allerede havde gjort mig fortrolig med Forholdene hos Silenien; en Betragtning af Steenstrups Exemplarer, ved en Forstørrelse af et halvt hundrede Gange, og ved directe Lys, uden Presning, maatte, antog jeg, nu være tilstrækkelig for mig til Orientering i Spørgsmaalet. Jeg underrettede derfor Steenstrup om, at min Undersøgelse foreløbig var standset ved den Mulighed, at hans Herpyllobius kunde være et ganske andet Dyr end Krøyers Silenium, og udbad mig Tilladelse af min ærede Collega til at bese hans Exemplarer, uden Sønderlemmelse eller andet Indgreb. Han har dog meent, at jeg alligevel vilde komme til at beskadige Exemplarerne. Selv troer jeg vel, at Sligt ikke var blevet Tilfældet, men jeg kan selvfølgelig ikke forlange, at en Anden skal være overbeviist om det Samme. Jeg beklager mig derfor ikke over, at han har vægret sig ved at vise mig sin Herpyllobius nogen, utilsløret af Cylinderglas og Spiritus: forudsat, naturligviis, at han selv besørger Undersøgel-en. Men naar man betænker, at denne Undersøgelse allerede for saa mange Aar siden burde have været udført, og at den

alligevel endnu savnes i hans sidste Artikel, hvor dens Fremlæggelse ikke blot var betimelig, men krævedes med bydende Nødvendighed, saa tør man vel antage, at der ikke er megen Udsigt til at see den forelagt fra hans Haand. Vort Haab derom maa endog ganske svinde bort, naar vi læse følgende Udtalelse ¹⁾:

»Naar Naturforskere — indenlandske eller udenlandske — ville lade sig føre vild af en Insinuation og en Begrundelse, som den, der ligger i de ovenanførte Linier, og optage Dyret, som Prof. Krøyer har beskrevet det, saa maa dette blive deres egen Sag; ligeoverfor saa slet Motivering kan man ikke forlange, at Dr. Lütken eller jeg skulde være deres Formyndere« (?). »Men da jeg har hørt, at man engang har villet ved mikroskopisk Undersøgelse afgjøre om de Dele, vi regnede til Krebsdyret, havde Bygning som hos Krebsdyr eller som hos Ledorme, hvilket ved et saa stærkt omdannet og al Bevægelse berøvet Parti altid vilde være vanskeligt at komme til Erkjendelse af ad denne Vej, skal jeg til Slutning ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at det synes lettere ad chemisk Vei at besvare Spørgsmaalet, og denne Methode bør man sikkert her anvende, hvis man ikke tør stole paa sin egen Præparation og ønsker ad anden Vei at kontrollere den. Krebsdyrets Hud blev uangrebet af en svag Ætskaliopløsning; lagte i en saadan opløstes efterhaanden Ormens Dele og Snylteren blev tilbage i sine to Hovedpartier, sammenbundne ved den hornhaarde Stilk, omkring hvilken Ormens Hud slutter sig saa fast.«

Hvad Steenstrup her mener med at nævne vildledende Insinuation og slet Motivering som betegnende for Krøyers Artikel om Silenium, har han oplyst paa den foregaaende Side, hvor han udtrykker sig saaledes:

»Naar man vil imødegaae en Fremstilling, der udtrykkelig gjorde opmærksom paa, at »man uden en nøiagtigere Undersøgelse« let kunde antage den udenfor Anneliden værende Kropdel for at være det hele Dyr, og saaledes

¹⁾ Overs. f. 1869, S. 195.

begaae netop den Feil, som Prof. Krøyer senere har begaaet, saa er det rigtignok noget besynderligt, at man vil i sit Angreb støtte sig paa en Præparation, som kaldes at »løs-rive« og at »fremrive.« Anvender man en saadan, da har man unægtelig let ved at gjøre baade Dyr og Videnskab, som man helst vil have dem. Det ligger tydeligen for Dagen, at Prof. Krøyer ikke nogensinde har aabnet Anneliden for at see, om de Dele af Snylteren vi havde beskrevet, fandtes løstliggende inden i den, og at han heller ikke har aabnet nogen snylter-fri Orm, for at see, om der da ogsaa i denne var noget som helst, som kunde ligne disse Partier.«

Men det forholder sig ikke saa, at Krøyer har støttet sin Opfattelse paa en Præparation, der kaldes at løsrive og fremrive. Han har støttet den paa en omfattende Undersøgelse, hvis Samvittighedsfuldhed og Fagkyndighed fremlyser paa ethvert Punkt af hans Fremstilling. Hvad han har løsrevet, har han ikke løselig betragtet; han har analyseret det, og netop paa saadan Analyse grundet sin Mening om, hvad det var for Dele, han havde løsrevet; han har dømt dem efter deres Structur, ikke blot efter deres ydre Form. Steenstrups Bemærkning er derfor ikke skikket til at rokke ved Krøyers Resultat, men vel til røbe hans eget Ubekjendtskab med zoologiske Undersøgelser paa første Haand. Skal det være nok til at forkaste Resultatet af en Analyse, at man har »revet« Dele fra hverandre, saa falder dermed omtrent den hele nyere Zoologi, eftersom de fine d. e. for Functionerne bestemmende Bygningsforhold, hvormed den beskæftiger sig, som oftest ikke lade sig udrede uden ved at presse eller »rive« Dele fra hverandre.

Steenstrup siger foran paa samme Side, som et andet Beviis for Krøyers Overfladiskhed og slette Motivering:

»Naar man veed, at Polynoe har en stærk og muskuløs Krængemund, har man ogsaa ondt ved at forstaae, hvorledes Snylteren under denne Munds Ud- og Indkrængning kan have sin Tilfæstning i Ormens Mundhule fortil, og hvad enten Prof. Krøyer ved »Beklædning« mener Krængemundens ydre eller indre Beklædning, er det umuligt at »fremrive«

Dele af denne, naar man »løsriver« Snyltedyret, da dette ligger fuldkommen frit og løst omkring Mundpartiet.«

Men naar Tilfæstningen finder Sted i Ormens Mundhule »fortil«, altsaa foran Mundaabningen, saa er det let at forstaae, at den ingen Hindring lægger iveien for Udkrængningen. Hvad det næste Punkt angaaer, saa nævner Steenstrup selv paa den følgende Side (195) »den hornhaarde Stilk, omkring hvilken Ormens Hud slutter sig saa fast«; men hvad enten denne Stilk ender i Ormens Legeme med et Hefteredskab eller med en Forkrop, saa bliver det ikke blot ikke »umuligt«, men tværtimod naturligt og indlysende, at Dele af Ormen maae »fremrives«, naar man »løsriver« Snylteren. Men forresten kan den Angivelse, at Forkroppen ligger ganske frit og løst omkring Mundpartiet, ikke bruges som Argument mod Den, der overhovedet nægter Forkroppens Existens.

Vil man være med at dømme i zoologiske Spørgsmaal, som ikke kunne afgjøres uden ved Erkjendelse af Organismernes Structur, saa maa man først lære at undersøge denne Structur, og er Talen om smaa Maal, saa maa man forstaae at betjene sig af Mikroskopet. Og her komme vi til den sande Different mellem de stridende Parter. Steenstrup skyder nemlig, som vi have seet, denne i Sagens Natur grundede Fordring tilside som et Mundsveir, han rigtignok tilfældigviis »har hørt«, at En skal være kommen frem med, men som han ikke behøver at tage Hensyn til. Modsætningen mellem rationel Zoologi og populær Naturhistorie fremtræder her med lærerig Klarhed. Begge ere gode Ting, men grundforskjellige i Væsen og Egenskaber. De forholde sig som Protoplasmen til Muskelen. Den første har sit Liv i sig selv og besidder Evne til ved egen Kraft at tilegne sig det Fremmede; den anden eksisterer kun som en Afeiring af den første, og formaaer ikke ved egen Kraft at tilegne sig det Allermindste. Kommer den anden paa den førstes Plads, saa er den første forsvunden med det Samme; den anden kan derefter kun endnu i nogen Tid fortsætte en henvisnende

Tilværelse. Ingen Ordkløgt, ingen Haan, ingen Grov-
hed, ingen Trudsler, ingen Corporations - Decreter, ingen
Unaade, Forfølgelse eller Straf kan forandre dette Forhold;
Sagen bliver, som den er. Det kan gjerne indrømmes om
Sileniens »Forkrop«, at det er vanskeligt at komme til Er-
kjendelse om, hvad dette omstridte Parti egentlig er; men
hvad der er en afgjort og ubestridelig Sandhed, det er,
at kan man ikke komme til Erkjendelse derom ved at
undersøge dets Bygning, saa kan man slet ikke opnaae
nogensomhelst Erkjendelse om det, hvorpaa en videnska-
belig zoologisk Slutning kan grundes. Paa den nye »che-
miske Vei«, der af Steenstrup her anvises os som den
rette, vil han derimod ikke blive fulgt af Nogen, der har
tilegnet sig de første Grundtræk af den almindelige Zoologi
og følgelig er bekendt med det Factum, at Dyrenes Til-
værelsesformer ere uafhængige af deres chemiske Sammen-
sætning. Det bliver derfor egentlig overflødigt at gjøre op-
mærksom paa, at det Resultat, Steenstrup vil have faaet ud
af sit Experiment, endog i og for sig maa være urigtigt;
thi naar Ormen og Krebsen lægges i en Ætskaliopløsning,
saa ville Chitindelen blive uopløste tilbage af dem begge.
Ætskalien kan derfor nok være et fortræffeligt Middel til
forberede den anatomiske Undersøgelse, men erstatte den,
det kan den paa ingen Maade. At Steenstrup netop er
falden paa Ætskalien, er vel ogsaa kun foranlediget ved, at
han »har hørt«, at Zoologerne jevnlig betjene sig af den ved
mikroskopiske Analyser, men tilfældigviis har forstaaet dette
saaledes, som om man derved tilsigtede at gjøre selve Ana-
lysen chemisk istedenfor organisk.

Efterat disse Sider forlængst vare nedskrevne, har et
nyt Hefte (17de Binds andet og tredie) af »Nyt Magazin
for Naturvidenskaberne« (Christiania 1870) bragt Fortsæt-
telsen af nu afdøde M. Sars's Bidrag til Christianiafjordens
Fauna. Disse Bidrag indeholde blandt Andet Beskrivelser

og Afbildninger af en ny Art af *Silenium* (*crassirostre*) og af en nærstaaende Form, *Eurysilenium truncatum*.

Om *Silenium crassirostre* hedder det (S. 115): »Hefteredskabet er cylindrisk eller rørdannet og i Forhold til Dyret meget stort, idet dets Tykkelse omtrent udgjør $\frac{1}{3}$ af Kroppens Brede og dets Længde er lig dets Tykkelse; dets Ende er omgivet af en ikke bred brunlig Chitinring, og derved lidt trompetformig udvidet.«

Om *Eurysilenien* siges (S. 119): »Omtrent i den forreste Trediedeel af Kroppens Længde findes paa Bugens Midtlinie Hefteredskabet, som er et meget lidet fremragende kort-cylindrisk Rør, hvis Ende, som er indsænket i Annelidens Hud, er noget trompetformig udvidet ved en mørkere brun cirkelrund Rand eller Chitinring;«

og fremdeles (S. 122): »Hunnen af *Eurysilenium* ligner i det væsentlige samme af Slægten *Silenium*, for at bruge Krøyers Ord, »ved Simpelheden af sin Bygning, idet den hverken viser Følere, Næb eller Fødder, men kun synes at bestaae af en kugle- eller sækdannet Krop uden Hoved, Hale eller Ringantydning, et rørdannet Hefteredskab og et Par meget stærkt udviklede Æggesække« (Krøyer, Naturhist. Tidsskrift 3die Række 2det B. 1863 p. 330).«

Den grundige norske Zoolog gaar altsaa i sin Fremstilling ud fra Krøyer, hvis Opfattelse af *Silenien* han ikke blot deler, men endog bekræfter ved at paavise Typen i nye Modificationer. Derimod forbigaaes *Steenstrup* med fuldkommen Tavshed.